

ЗНАЧЕННЯ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В ТЕХНОЛОГІЇ ОДЕРЖАННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ ПОСІВІВ ЛЮЦЕРНИ

В.П. Коваленко, кандидат сільськогосподарських наук, доцент
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Висвітлено питання обробітку ґрунту у післяукісних і післяжнивних посівах при безпокровному та підпокровному вирощуванні люцерни посівної.

Ключові слова: обробіток ґрунту, злакові трави, люцерна посівна, безпокровний і підпокровний посіви.

Вдаде розміщення культури у сівозміні, удобрення, вапнування або гіпсування залежно від реакції ґрунтового розчину, підготовка насіння до сівби, включаючи обробку його мікроелементами та бульбочковими бактеріями, основний та передпосівний обробіток ґрунту, підпокровна або безпокровна сівба, догляд за посівом у рік сівби і роки користування, оптимальні строки і способи збирання – основні складові технології вирощування люцерни [1,3,4].

Треба одержувати не просто посіви люцерни, а «люцерники інтенсивної культури». Термін цей введений свого часу М.М. Кулешовим – відомим українським вченим-рослинником, агробіологом. Інтенсивні люцерники закладають спеціально на високих фонах органічних добрив [2].

Дослідження виконували згідно із загальноприйнятими методиками у сівозміні кафедри кормовиробництва і меліорації на Агрономічній дослідній станції (АДС) Національного університету біоресурсів і природокористування України (НУБІП України), яка розташована у с. Пшеничне Васильківського району Київської області, що належить до Правобережного Лісостепу України.

Основним видом обробітку ґрунту під люцерну є глибока зяблева оранка. для знищення бур'янів перед якою обов'язково проводять два луцення: перше – дисковими знаряддями, друге – лемішними луццільниками, а за відсутності останніх – повторюють обробіток дисковими боронами. Головне завдання – зумовити

проростання максимальної кількості насіння бур'янів при першому обробітку і знищити їх повторним. У разі потреби здійснюють ще один-два обробітки культиватором. Після цього бур'яни знищують глибокою (на **27-32 см**) оранкою, яку виконують оборотним плугом. Цей захід сприяє очищенню поля від коренепаросткових бур'янів – осоту рожевого і жовтого, березки та ін. Завдяки ярусному обробітку зникає потреба у підкошуванні люцерни на безпокровних посівах. Однак може статися так, що на місце знищених поверхневим обробітком сходів бур'янів та заораного насіння на поверхню буде виорано інше, яке знаходилося на глибині **16-24 см** (табл.).

Таблиця

Диференціація ґрунтообробних машин за глибиною обробітку

Вид та глибина (см) обробітку ґрунту	Типи ґрунтообробних машин для основного обробітку ґрунту		
	плуги полицеві	дискові знаряддя	чизельні знаряддя
Поверхневий (0-8)	-	Дискові лушильники	Легкі культиватори
Мілкий (8-16)	Плуги-лушильники	Дискові борони	Важкі культиватори
Середній (16-24)	Оборотні плуги загального призначення	Важкі дискові борони	Плоскорізи, чизелькультиватори
Глибокий (24-32)	Плуги ярусні	Дискові плуги	Чизельні плуги, глибокорозпушувачі

Значною мірою спосіб зяблевого обробітку визначає прогноз засміченості нижчих шарів ґрунту. У зв'язку з цим замість полицевої оранки площа може бути оброблена плугом без полиць, плоскорізом або іншим агрегатом для безполицевого обробітку. Отже, зважаючи на існуючі тепер високі ціни на засоби захисту рослин, потрібно враховувати способи обробітку ґрунту після попередника, яким може бути озимина, кукурудза на силос і зелений корм, коренеплоди тощо й поєднувати все це зі створенням густих посівів люцерни, які добре протистоять бур'янам. Восени по зябу для кращого затримання і накопичення вологи застосовують щілювання. Його доцільніше виконувати після часткового промерзання ґрунту на глибину **6-7 см**. Ґрунт щілюють на глибину до **60 см** щілинорізами.

Для щілювання можна використовувати переобладнані плоскорізи. Відстань між проходами агрегату залежить від рельєфу.

Так, чим більша експозиція поля і перехід у схил, тим вужчі ці проходи. При відстані між проходами робочих органів **120-140** до **200** см на гектарі можна затримати до **60-80** мм вологи, тобто всі таї води залишити на полі. Відповідно, затримуються і літні опади, оскільки щілини, хоча й засипаються ґрунтом, однак у цих місцях добра водопроникність залишається на весь період вегетації. Можна також проводити чизелювання плугом-глиборозпушувачем. Це дасть змогу додатково нагромаджувати до **80-100** мм вологи. Для післяукісних посівів люцерни проводять середній, неглибокий полицевий обробіток (**16-24** см). Він дозволяє заробити післяжнивні рештки, забезпечити чисту поверхню з тим, щоб після дощу, а якщо посівний шар сухий, то й перед дощем провести сівбу люцерни. Для післяжнивних посівів після озимої пшениці, озимого і ярого ячменю більш придатний поверхневий обробіток дисковими знаряддями в поєднанні з культивацією або спеціальними комбінованими агрегатами. Для знищення падалиці бур'янів попередньо слід провести луцення дисковою бороною, а вже після проростання зерна і бур'янів підготувати її площу для сівби люцерни.

Передпосівний обробіток ґрунту залежить від строку висівання люцерни. За пізньої її сівби та підсіву під кукурудзу на зелений корм треба добре очистити ґрунт від ранніх ярих бур'янів і осоту. З цією метою виконують два-три суцільні обробітки, у тому числі і передпосівну культивацію.

Якщо люцерну підсівають під ячмінь або ранні ярі кормосумішки, то після весняного боронування застосовують передпосівну культивацію на глибину **3-4** см, використовуючи ротажне знаряддя.

Для післяукісних і післяжнивних безпокровних посівів люцерни після обробітку поля дисковими боронами в поєднанні з культивацією можна одночасно проводити сівбу або застосовувати для цього сівалки-культиватори. Якщо насіння бур'янів зосереджено у верхньому шарі ґрунту, доцільно провести попередній його мілкий обробіток для наступного очищення бур'янів передпосівною культивацією глибиною **3-3,5** см.

Такий подвійний обробіток значно поліпшує умови вегетації люцерни в післясходовий період. Післяжнивні посіви люцерни крім падалиці часто засмічуються плоскухою, мишієм, щирцею.

Післяжнивну сівбу люцерни виконують без використання покривної культури. Післяукісні посіви (після озимих на корм) ефективніше вирощувати під покривом післяукісної культури. Після однорічних кормосумішок вони можуть бути безпокривними та підпокривними. Разом із тим, безпокривні посіви можуть дуже забур'янюватися. Як наслідок, це зумовить додаткові витрати на дорогі гербіциди.

Коли передбачається післяукісний підпокривний посів, краще висівати насіння під культури, які на початку вегетації мало затіняють сходи люцерни – просо, кукурудзу та ін. Якщо це кукурудза, то передпосівну культивуацію проводять на глибину 5-6 см, а люцерну підсівають вже по сходах кукурудзи.

Слід зауважити, що при безпокривних посівах, як весняних, так і літніх післяукісних та післяжнивних, ґрунт для сівби готують дуже старанно. Грудочок розміром понад 2 см у ньому взагалі не повинно бути, а грудочок розміром 1,8-2 см може бути не більше 10 шт./м. Це забезпечить мінімальні витрати насіння при проростанні. Інакше кажучи, ґрунт необхідно готувати таким чином, як під посів цукрових буряків. Якщо немає гарантії, що буде забезпечене мілке заробляння насіння у ґрунт (1,5-2 см, не глибше 2,5 см), поле перед сівбою прикочують легкими котками.

Список використаних джерел:

1. Борона В. П. Вирощування люцерни у безпокривних посівах / В. П. Борона, Г. П. Квітко // Корми і кормовиробництво. — К. : Урожай, 1980. — Вип. 10. — С. 9—12.
2. Біологічне рослинництво : навчальний посібник / [О. І. Зінченко, О. С. Алексеева, П. М. Приходько та ін.]. — К. : Вища шк., 1996. — 236 с.; іл.
3. Механічний обробіток ґрунту в землеробстві / [І. Д. Примак, В. Г. Рошко, В. П. Гудзь та ін.]. — Біла Церква : [б.в.], 2002. — 320 с.
4. Фермерське землеробство (в таблицях) / [І. Д. Примак, В. М. Ткачук, С. П. Васильківський та ін.]. — Біла Церква : [б.в.], 2006. — 360 с.

В.П. Коваленко. Значение обработки почвы в технологии выращивания высокопродуктивных посевов люцерны.

Освещены вопросы обработки почвы в поукосных и пожнивных посевах при беспокрывном и подпокровном выращивании люцерны посевной.

V. Kovalenko. Value of soil treatment in technology of receipt of highly productive sowing of alfalfa.

The matter issued is treatment of soil in mow-after and reap-after sowing while growing the alfalfa using pure sowing and undercovered method.